

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ УПРАВЛІННЯ

УДК 378.1:351.74

Віктор СПІВАК

кандидат політичних наук,
доцент, заступник начальника
ДОН МВС

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ І МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

Розглянуто поняття глобалізації. Проаналізовано глобалізаційні процеси в контексті міжнародного співробітництва вищих навчальних закладів МВС із навчальними закладами та правоохоронними органами іноземних держав.

Рассмотрено понятие глобализации. Проанализированы глобализационные процессы в контексте международного сотрудничества высших учебных заведений МВД с учебными заведениями и правоохранительными органами иностранных государств.

The notion of globalization is considered. Globalization processes are analyzed in the context of the international cooperation between the higher educational establishments of the MIA and educational establishments and law enforcement agencies of the foreign countries.

Ключові слова: глобалізація, глобалізаційні процеси, міжнародне співробітництво, вищі навчальні заклади МВС.

Ключевые слова: глобализация, глобализационные процессы, международное сотрудничество, высшие учебные заведения МВД.

Keywords: globalization, globalization processes, international cooperation, higher educational establishments of the MIA.

Нині тема глобалізації належить до найпроблемніших. Незважаючи на те, що науковцями та політиками опрацьовано значний масив теоретичних питань зазначеного напрямку досліджень, проблем у загальному тематичному просторі залишається на порядок більше, ніж відповідей на них.

Термін "глобалізація" виник і поширився в середині 80-х рр. ХХ ст., і його застосування, в основному, пов'язують з іменем амери-

канського соціолога Р. Робертсона, який 1985 р. дав тлумачення цьому поняттю. Теорія глобалізації акцентує увагу саме на масштабності тих змін, які охопили майже весь світ, а також засвідчує потенціал західної моделі розвитку, яка визначає й уособлює цю тенденцію. Глобалізація набула форми активної експансії вестернізації. Особливого поширення ідеї глобалізації набули в період 90-х рр. минулого століття, коли західний світ досягнув значного економічного зростання, азіатський світ уповільнив свій розвиток унаслідок кризи, а посткомуністичні країни почали активно впроваджувати ринкову економіку [1, с. 64].

Нині в науковій літературі є кілька десятків тлумачень цього поняття. На думку американського дослідника Дж. Штігліца, це тісніша інтеграція держав і народів світу, зумовлена значним зниженням цін на транспортування й комунікації та зломом штучних перепон потокам товарів, послуг, капіталу, знань і, меншою мірою, людей через кордони [2, с. 32]. Навряд чи цей складний процес є абсолютним благом для людства, однак його не можна вважати лише злом.

Опрацювання літератури за визначеною тематикою дає підстави виокремити принаймні два феномени. З одного боку – глобалізацію як об'єктивний процес, необхідність людської спільноти до єднання та певну мегатенденцію всесвітньо-історичного розвитку, яка відчутно заявила про себе останнім часом. З іншого – глобалізацію як прояв абсолютно визнаної, цілеспрямованої політики, яку взяли на озброєння й успішно проводять певні сили в інтересах "золотого мільярду".

Протистояння глобалістів і антиглобалістів характеризує неоднозначність оцінки процесу глобалізації. Проблема полягає в тому, що джерело та причини глобальних зрушень і трансформації більшість дослідників пояснюють змінами в економіці, розробленням та впровадженням нових технологій і розвитком технічних засобів комунікації, залишаючи поза увагою зміни "невидимих" цивілізаційних чинників (культурних, соціальних). Проти-стояння культур не сприяє виробленню єдиних підходів для вирішення глобальних проблем, усвідомленню завдань, які стоять перед людством. Не можуть вони бути вирішені й без наукового обґрунтування, за

низького рівня освіти населення, недостатнього соціального захисту.

"Розмивання" кордонів держав є лише одним з аспектів глобалізації. Однак вона спричинила збідніння більшої частини населення планети, загострення екологічних проблем (глобальне потепління, забруднення повітря, зменшення запасів питної води тощо). Не обмежується кордонами держави нині й злочинний світ. На наш погляд, заслуговує підтримки позиція дослідників, котрі вважають, що проєкт глобалізації слід реалізовувати лише в інтересах усіх країн і народів – розвинених і малорозвинених, багатих і бідних, інакше він неодмінно зазнає краху, призвівши світ до самознищення. Тому найважливіше завдання людства – зробити процес глобалізації керованим, спрямовувати його в русло покращення життя народу, а не його погіршення.

Формула "мислити глобально, а діяти локально" стала ще актуальнішою, особливо після вересневих терористичних подій 2001 р. в США, а також в умовах світової фінансової кризи. Процес глобалізації вже не оминає жодної держави, організації чи окремої особи. Світ з "розмитими" кордонами, розвиненими інформаційними системами й транспортними структурами лише ускладнює життя й вимагає розв'язання накопичених десятиліттями проблем (економічних, екологічних, соціальних, культурних). Примітно, що більшість із них не може бути розв'язана однією державою, а лише спільними зусиллями міжнародного співтовариства. Міжнародні зв'язки на рівні міністерств, відомств, неурядових організацій, приватних осіб з обміну досвідом, навчання, стажування, впровадження спільних проєктів і програм засвідчують не лише відкритість суспільств (учасників таких відносин), їх політичних систем, а й зближення у формуванні єдиних підходів осмислення та вирішення глобальних викликів, встановлення діалогу культур тощо.

У діяльності вищих навчальних закладів МВС міжнародне співробітництво з навчальними закладами та правоохоронними органами іноземних держав займає окреме місце. Це є одним із напрямів діяльності, чинників, який сприяє зростанню фахового потенціалу науково-педагогічних працівників, розвитку навчально-методичного та матеріально-технічного забезпечення навчально-

виховного процесу, поширенню авторитету вищих навчальних закладів МВС як в Україні, так і за її межами. Вищі навчальні заклади та науково-дослідні установи МВС постійно співпрацюють з міжнародними організаціями, навчальними закладами та поліцейськими установами Австрії, Білорусі, Великобританії, Латвії, Молдавії, Польщі, Російської Федерації, Федеративної Республіки Німеччини, Франції та інших держав (Академія управління МВС Росії, Всеросійський науково-дослідний інститут МВС Росії, Ростовський юридичний інститут МВС Росії, Волгоградська академія МВС Росії, Академія МВС Республіки Білорусь, Академія "Стефан чел Маре" Республіки Молдови, Академія поліції Латвії, Академія прав Литви, Фрайбурзький інститут порівняльного права ім. М. Планка, Лейденський університет тощо).

Співпраця з іноземними навчальними та науковими закладами, а також правоохоронними органами загалом здійснюється в таких формах:

- участь представників ВНЗ та НДУ у міжнародних наукових заходах і програмах;
- направлення науково-педагогічних працівників, курсантів і слухачів на навчання та стажування до іноземних навчальних закладів та підрозділів правоохоронних органів;
- наукове співробітництво, публікація результатів наукових досліджень і ДКР науково-педагогічних працівників навчальних закладів у наукових виданнях інших держав;
- участь у міжнародних спортивних змаганнях, культурних заходах, соціальних акціях тощо.

Традиційно продовжується практика проведення наукових заходів за участю іноземних спеціалістів в Україні. У 2008 р. на базі вищих навчальних закладів МВС проведено 23 міжнародні науково-практичні конференції, 2 засідання "круглого стола" й 11 міжнародних семінарів. Зазначені заходи були спрямовані на розв'язання актуальних проблем реформування органів внутрішніх справ України, боротьби зі злочинністю, незаконною міграцією, пошук механізму взаємодії, підготовки й навчання кадрів та підвищення їх кваліфікації. У цих заходах брали участь представники органів державної влади, вищих навчальних закладів та громадськості

України. Серед опрацьованої науковцями тематики міжнародних конференцій слід назвати: "Реформування системи органів внутрішніх справ та євроатлантична інтеграція України" (КНУВС, листопад 2008 р.), "Взаємодія правоохоронних органів Туреччини й України у виявленні організованих злочинних угруповань наркоділків з міжнародними зв'язками" (ОДУВС, травень 2008 р.), "Міжнародна співпраця в боротьбі з торгівлею людьми як складовою транснаціональної організованої злочинності" (ДЮІ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, червень 2008 р.) тощо.

Минулого року особовий склад вищих навчальних закладів і науково-дослідних установ МВС брав участь у 160 закордонних відрядженнях. З них: 56 виїздів (35 %) – участь у наукових конференціях, семінарах, "круглих столах", симпозиумах; 30 виїздів (18,7 %) – проведення стажування та навчання, обмін досвідом; 28 виїздів (17,5 %) – участь у спортивних змаганнях; 16 виїздів (10 %) – організація міжнародного співробітництва (робочі поїздки, візити, зустрічі); 30 виїздів (18,7 %) – участь у загальнокультурних заходах, конкурсах, виставках, соціальних акціях.

Відрядження переважно здійснювалися до: Республіки Польщі – 31; Російської Федерації – 25; Федеративної Республіки Німеччини – 23; Білорусі – 14; Косово – 8; Франції – 6; Латвії – 6. Крім цього, закордонні відрядження здійснювалися також до Австрії, Ізраїлю, Великобританії, Бельгії, Італії, Казахстану, Киргизстану, США, Туреччини, Румунії, Чехії, Грузії, Єгипту, Данії, Молдавії, Греції, Лівії, Швейцарії, Швеції, Португалії, Словаччини, Таджикистану, Болгарії, Китаю, Угорщини, Македонії, що становить понад 30 % від загальної їх кількості. Загалом закордонні підрозділи та навчальні заклади відвідали понад 400 працівників.

Важливим напрямом співпраці з іноземними науковцями є практика проведення ними лекцій у ВНЗ МВС. Так, у Дніпропетровському ДУВС у рамках співпраці з Німецьким фондом міжнародного правового співробітництва (НФМПС) доктором Б. Грюнвальдом проведено лекції з курсу "Паралельне вивчення німецького права" для курсантів і студентів. У межах договірних відносин з Центром міжнародних юридичних студій (м. Зальцбург, Австрія), викладачем Центру Д. Колбою (США) прочитано для перемінно-

го складу курс лекцій "Американське кримінальне право". У Харківському НУВС директором Департаменту підготовки викладачів із суспільних наук Університету Умеа (Швеція) Л. Споландером та працівником відділу охорони здоров'я міської ради Вестерботена (Швеція) І. Віклундом проведено курс занять із курсантами університету за темою "Дотримання поліцією (міліцією) прав людини". Професором Паркського університету (Парквіл, США) Г. К. Павілек для курсантів Харківського НУВС проведено заняття з дисциплін "Роль ЗМІ в кримінальному судочинстві", "Злочинність неповнолітніх". У Кримському юридичному інституті Одеського ДУВС депутатом Сейму Латвії, членом Парламентської Асамблеї Ради Європи Б. Цілевичем прочитано курс лекцій для курсантів, студентів, слухачів магістратури та керівників структурних підрозділів за темою "Права національних меншин: стандарти демократії в багатонаціональних суспільствах".

Дедалі поширенішою стає така форма міжнародного співробітництва, як участь науковців ВНЗ МВС у міжнародних наукових проєктах. Так, науковцями Луганського ДУВС ім. Е. О. Дідоренка в межах програми отриманого гранту проведено наукове дослідження на тему "Дотримання прав людини співробітниками ОВС під час застосування заходів адміністративного примусу". Курсанти Харківського НУВС беруть участь у міжнародній навчальній програмі "Muskie", що фінансується урядом США, програмі з навчання та проведення науково-дослідної роботи в Німеччині "DAAD", у польській навчально-ознайомчій програмі "Stady Tours to Poland". Юридична клініка Кримського юридичного інституту Одеського ДУВС неодноразово отримувала гранти Фонду сприяння демократії Посольства США в Україні, міжнародного фонду "Відродження".

Завдяки "Польській програмі закордонної допомоги на 2008 р.", наданій за посередництва міністерства закордонних справ Республіки Польщі в межах співпраці Львівського ДУВС із Вищою школою поліції в Щитно (Польща), у 2008 році здійснено три проєкти, зокрема:

1. "Банк добрих практик Вищої школи поліції в Щитно як дороговказ для України до Європейського Союзу".
2. "Польсько-український обмін досвідом у сфері підготовки

психологів поліції/міліції щодо запобігання надзвичайним подіям".

3. "Польсько-українська співпраця щодо запобігання торгівлі людьми. Обмін досвідом щодо запобігання торгівлі людьми й охорони прав жертв".

Окремо слід звернути увагу на співпрацю Дніпропетровського ДУВС з Німецьким фондом міжнародного правового співробітництва (НФМПС), яку започатковано підписанням відповідного спільного протоколу про співробітництво від 17 червня 2004 р. Згідно з домовленостями, закріпленими в цьому документі, в ДДУВС реалізується спільний із НФМПС проєкт "Паралельне вивчення німецького права", згідно з яким протягом року 7 разів на 2-3 дні до університету приїжджають провідні професори юридичного факультету Регенбурзького університету та практичні працівники судових і правоохоронних органів ФРН для читання лекцій з відповідних галузей права. Після кожного блоку лекцій проводять незалежне тестування слухачів, за результатами якого після завершення курсу кожному учаснику програми, який набрав мінімально необхідну для цього кількість балів, видається сертифікат. Найкращий зі слухачів, за умови складання додаткового тесту на перевірку володіння німецькою мовою, має можливість протягом місяця стажуватися та проводити науково-дослідну роботу на юридичному факультеті Регенбурзького університету за рахунок коштів НФМПС. Крім того, Фонд постійно безкоштовно поповнює бібліотеку університету німецькою юридичною літературою та законодавчими актами ФРН. Плідна співпраця навчальних закладів продовжується і в 2009 р.

Вищі навчальні заклади та науково-дослідні установи МВС співпрацюють також із неурядовими зарубіжними та міжнародними організаціями. Серед цих організацій – Фонд народонаселення ООН, Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ), Міжнародний комітет Червоного Хреста, Міжнародний благодійний фонд "Міжнародний альянс з ВЛ/СНД в Україні", Американська асоціація юристів, Фонд Ганса Зайделя тощо.

За сприяння Американської асоціації юристів у 2008 р. на базі Київського НУВС відбулася міжнародна наукова конференція "Реформування системи органів внутрішніх справ та євроатлантична

інтеграція України", у роботі якої взяли участь представники Секретаріату Президента України, Ради національної безпеки й оборони України, Кабінету Міністрів України, правоохоронних органів зарубіжних країн в Україні (Сполучені Штати Америки, Великобританія, Франція, Федеративна Республіка Німеччина, Австрія, Республіка Польща, Португальська Республіка, Румунія, Угорська Республіка, Данія), галузевих департаментів, територіальних органів, вищих навчальних закладів Міністерства внутрішніх справ України та експерти держав – учасниць НАТО. За підтримки представництва ЮНІСЕФ в Україні на базі КНУВС проводять семінари щодо комплексного вивчення особистості підлітка-правопорушника на основі методик, визнаних на міжнародному рівні. У листопаді цього ж року відбулося урочисте відкриття навчального центру з використання глобальної телекомунікаційної системи Інтерполу I-24/7, яке стало завершальною частиною проекту міжнародної технічної допомоги, що здійснювався за фінансування Європейського Союзу – TACIS "Міжнародне співробітництво в кримінальних справах за допомогою Інтерполу".

На виконання Протоколу № 5 до Меморандуму про взаєморозуміння між урядами України та США про допомогу з правоохоронних питань від 09.02.2002 ДНД МВС здійснює підготовку методичних рекомендацій з розкриття та розслідування злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми.

У межах співпраці з неурядовими організаціями ВНЗ і НДУ МВС отримують гранти на розробку наукових проектів, зокрема, від Міжнародного фонду "Відродження", фонду "Freedom House", Фонду сприяння демократії Посольства США в Україні, Харківського центру з вивчення організованої злочинності спільно з Американським університетом у Вашингтоні тощо.

У межах реалізації договорів про співробітництво між вищими навчальними закладами Міністерства внутрішніх справ України та відповідних міністерств держав – учасниць СНД ефективно функціонує інститут обміну досвідом проведення освітянської діяльності та результатами наукових досліджень у сфері протидії злочинності, а також підвищення ефективності підготовки фахівців для правоохоронних органів. Діяльність вищих навчальних закладів МВС у

сфері співробітництва з навчальними закладами МВС держав – учасниць СНД здійснюється на підставі положень рішення Ради міністрів внутрішніх справ держав – учасниць СНД про активізацію взаємодії у сфері підготовки кадрів і підвищення кваліфікації, а також Положення про асоціацію МВС/поліції держав – учасниць СНД. Протягом 2008 р. представники ДКЗ, ДОН і ВНЗ МВС взяли участь у нарадах керівників кадрових апаратів МВС держав – учасниць СНД, які відбулися в таких містах, як Санкт-Петербург, Дніпропетровськ, Запоріжжя. У межах зазначеної вище асоціації розглядалися проблемні питання у сфері вдосконалення кадрової роботи, підготовки та перепідготовки кадрів.

Важливим і досить перспективним у контексті Болонського процесу напрямом міжнародного співробітництва є вдосконалення практичної підготовки. Науково-педагогічні працівники та курсанти факультету підготовки слідчих ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка проходили стажування у Волгоградській академії МВС РФ; КНУВС – в Академії МВС Республіки Білорусь та в підрозділах поліції готовності Баварії (містах Айхштетт і Мюнхен, ФРН); ДДУВС – в Академії поліції Республіки Латвії. Деякі навчальні заклади також започаткували таку співпрацю з підрозділами та навчальними закладами іноземних держав.

Отже, в сучасному глобалізованому світі міжнародна співпраця, в тому числі і в навчально-науковій сфері, є важливим та перспективним складником існування світового співтовариства. Результатом такої діяльності для ВНЗ МВС, як свідчить практика, є збагачення особового складу досвідом організації навчального процесу в підготовці висококваліфікованих спеціалістів з боротьби зі злочинністю, запровадження нових форм і методів у правоохоронній діяльності, розвитку діалогу культур. Бути в авангарді глобалізаційних процесів нині – означає не лише усвідомлювати глобальні проблеми людства, а й на локальному рівні організувати роботу та діяти, при цьому прислуховуватися до колег з інших держав, утверджувати власний авторитет не протистоянням іншому, а вмінням співпрацювати з іншим на взаємовигідних умовах.

Список використаних джерел

1. Лях В. В. Глобалізація в контексті постіндустріальної реальності / В. В. Лях // Людина і культура в умовах глобалізації. – К. : ПАРАПАН, 2003. – 400 с.
2. Штігліц Дж. Глобалізація та її тягар / Дж. Штігліц пер. з англ. – К. : Вид. дім "КМ Академія", 2003. – 252 с.
3. Гелд Д. Глобальні трансформації. Політика, економіка, культура / Гелд Д., Мак-Грю Е., Голдблатт Д., Перрвтон Дж. ; пер. з англ. ; передне слово Ю. Павленка. – К. : Фенікс, 2003. – 584 с.
4. Шепеляв М. А. Глобалізація управління як мегатенденція сучасного світового розвитку : монографія / М. А. Шепеляв. – К. : Генеза, 2004. – 512 с.
5. Мислюк А. Україна перед вызовами глобалізації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: /[http://www/day.ua/90281/](http://www.day.ua/90281/)

Стаття надійшла 30.10.2009.